

профессиональной подготовке бакалавра экономики / Е. И. Герасименко // Образовательная среда сегодня: стратегии развития: материалы IV Междунар. науч.— практ. конф. (Чебоксары, 11 дек. 2015 г.) / редкол.: О. Н. Широков [и др.]. — Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. — №3 (4). — С. 178–180.

7. Андреев А.А. Интернет в системе непрерывного образования / А.А. Андреев // Высшее образование в России. — 2005. — №7. — С. 91–93.

8. Крапивина М.Ю. Обучение студентов университета иноязычному профессионально-ориентированному общению: Авт. дис. канд. пед. наук / М.Ю. Крапивина. — Оренбург, 2008. — 20 с.

9. Красильникова В.А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебное пособие / В.А. Красильникова. — М.: ООО «Дом педагогики», 2006. — 231 с.

10. Федорова Л.И. Игра: дидактическая, ролевая, деловая. Решение учебных и профессиональных проблем / Л.И. Федорова. — М.: Форум, 2009. — 176 с.

11. Hyde, M. Intercultural competence in English language education / M. Hyde // Modern English Teacher. Vol. 7. 1998. — No2. — P. 7–11.

Приходько Н.Г.

старший викладач кафедри німецької мови

факультету міжнародної економіки та менеджменту

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У цій статті розглянута проблема мотивації навчання студентів іноземної мови. Визначається поняття мотивації, аналізуються види мотивів, надані рекомендації щодо формування та посилення мотивації студентів у процесі оволодіння іноземною мовою.

Ключові слова: мотивація, мотиви, навчання іноземної мови, міжкультурна комунікація, інноваційні технології.

Abstract. The article examines the problem of the students' motivation to learn a foreign language. The concept of motivation is determined, different kinds of reasons are analyzed. Also some recommendations in relation to the formation and the increasing of the students' motivation to the study a foreign language are proposed.

Key words: motivation, reasons, studies of foreign language, intercultural communication, innovative technologies.

В епоху глобалізації усіх сфер суспільного життя знання іноземної мови стало невід'ємним показником фахової компетентності сучасного спеціаліста. Зростання масштабів професійної мобільності, економічного та міжнародного співробітництва; стрімке збільшення обсягів і темпів обміну інформацією; розширення професійних контактів; можливості навчання та стажування за кордоном передбачають необхідність володіння навичками міжкультурної комунікації. Це значною мірою зумовлює структуру, цілі, зміст і характер навчального процесу, мотиваційні механізми, сприятливі педагогічні умови забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця, її рівень і якість. Загальновідомо, що запорукою успішності будь-якої діяльності є мотиваційна

складова, тому пошук шляхів мотивації студентів до вивчення іноземної мови висувається на рівень серйозної педагогічної проблеми.

Вітчизняні та зарубіжні вчені займаються дослідженням сутності та структури мотивації, процесу формування мотиваційних механізмів та їх посилення на різних етапах навчання. Цій темі присвячена значна кількість праць таких науковців, як С. Гончаренко, В. Кириленко, В. Семиченко, С. Рубінштейн, Л. Божович, І. Зимня, В. Асєєв, О. Леонтьєв, М. Левочко, В. Клачко, П. Козик, І. Красногорова, М. Магомед-Емінов, R. Gardner, R. Steers, G. Schmitz, R. Schwarzer, F. Perels, D. Schunk, A. Bandura, G. Becker, E. Piehl, J. Neumann та інших.

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, ця проблема продовжує залишатися актуальною і вимагає подальшого вивчення.

Мета даної публікації — з'ясувати та систематизувати особливості формування навчальної мотивації, шляхи її посилення, розглянути її вплив на процес навчання іноземної мови.

Як відомо, мотивація (від lat. «movere») — спонукання до дії, динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який керує поведінкою людини, визначає його спрямованість, організованість, активність; здатність людини задовольняти свої потреби у дії. Вона базується на мотивах, тобто конкретних спонуканнях, стимулах, що змушують особу діяти.

Як мотиви, можуть виступати емоції й прагнення, інтереси, цілі, потреби, ідеали, ціннісні орієнтації тощо. Тому мотиви — це складні динамічні системи, у яких здійснюється вибір і прийняття рішень, аналіз та оцінка вибору. Мотиви є рушійною силою навчального процесу.

Але мотивація до навчання є достатньо непростим і неоднозначним процесом. Вона виконує кілька функцій: спонукає, направляє та організовує студента, надає навчальній діяльності особистісний зміст і важливого значення. Єдність цих функцій забезпечує регульовальну роль мотивації в поведінці тих, хто здобуває знання.

Мотиви, що стимулюють людину і спонукають її до активної діяльності, в даному випадку — до вивчення іноземної мови, — можуть бути різноманітними. Слід виділити два види мотивів: зовнішні та внутрішні. Мотиви діяльності, що не пов'язані з нею безпосередньо, але впливають на її успішність, називаються зовнішніми. Вони діляться на соціальні, що зумовлені ставленням студента до професійного й кар'єрного росту, та особистісні, що складаються з мотивів оцінки, прагнення успіху, самоствердження, підвищення ролі власних можливостей тощо. Внутрішні мотиви пов'язані зі змістом і процесом діяльності. Вони діляться на процесуальні (інтерес до процесу діяльності); результативні (інтерес до результату діяльності, у тому числі пізнавальний та комунікативний) і мотиви саморозвитку (заради розвитку своїх якостей і здібностей).

Дейл Карнегі стверджує: «...у світі є тільки один спосіб спонукати людей щось зробити — змусити людину захотіти це зробити». Для того, щоб студент дійсно долучився до роботи, потрібно, щоб завдання, які ставляться перед ним у ході навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, але й внутрішньо прийнятні,

тобто, щоб вони набули значущості для студента. Оскільки дійсне джерело мотивації людини знаходиться в ній самій, то необхідно її спонукати до того, щоб вона сама захотіла щось зробити й це зробила. Тому внутрішня мотивація є основним чинником процесу навчання. Її формування є необхідною умовою успішної діяльності в будь-якій сфері, зокрема у процесі вивчення іноземної мови.

Важливою умовою формування та розвитку внутрішньої мотивації сучасного студента є насамперед особистість викладача, характер його ставлення до роботи. Тобто, викладач сам має бути прикладом і викликати у студента потребу в навчанні. Співпраця та порозуміння між цими двома суб'єктами навчального процесу були і залишаються головною передумовою у формуванні мотивації до навчання. Завдання викладача полягає в урахуванні індивідуальних, особистісно значущих мотивів, а також у підтримці й розвитку мотивів, що визначають прагнення студента до здобуття знань та подальшого обміну ними з партнерами по спілкуванню.

Слід особливо наголосити на важливій ролі першого заняття, під час якого викладач має викликати у студентів пізнавальний інтерес до мови, зацікавити їх своєю власною захопленістю мовою. Доцільно надати яскраву і різноманітну інформацію як щодо мови, її виникнення, так і щодо історії, культури, економічного розвитку країн, де вона вживається; статистичні дані про її носіїв та про людей, що її вивчають, тощо.

Основним різновидом внутрішньої мотивації є комунікативна мотивація, тобто потреби формуються як комунікативні: спілкування іноземною мовою з її носіями, читання як художньої, так і спеціальної літератури, написання листів, коментарів, есе тощо). Але, незважаючи на те, що цей тип мотивації більш виражений, його найскладніше зберегти. Це можна пояснити тим, що в атмосфері рідної мови іноземна являє собою штучний засіб спілкування, тобто, переважно, комунікація має умовний характер, що наближає її до сценічної комунікації, звідси звернення до уяви, фантазії. Той, хто вивчає мову, має бажання спілкуватися на теми, які його захоплюють та цікавлять. Тому слід дуже уважно підходити до вибору лексичних тем, щоб спонукати студентів до їх опрацювання та вивчення. Нецікаві теми можуть викликати незадоволення та бути оцінені як марно втрачений час, а що найгірше, призвести до демотивації студентів.

Весь навчальний процес має бути побудований так, щоб під час кожного заняття студенти відчували радість від задоволення потреб, специфічних для предмета, що вони вивчають. Залучення мотиваційних механізмів, якими насамперед є інноваційні технології навчання, відіграє значну роль у досягненні цієї мети. Зупинимось на кількох з них, на нашу думку, найбільш дієвих для формування мотивації до навчання.

Передусім слід назвати кооперативне навчання (Kooperatives Lernen). Ця форма навчання передбачає роботу у міні-групі (команді), учасники якої об'єднані загальною навчальною метою. Виконуючи запропоновані викладачем завдання, студенти намагаються досягти результатів, вигідних для них самих і для решти членів своєї групи. Кооперативне навчання містить елементи конкурентності, сприяє формуванню та розвитку мотиву прагнення успіху,

перевершення власного рівня попередніх досягнень. Така форма навчання спонукає студентів до активної співпраці, відкриває для них нові можливості, дає змогу реалізувати природне бажання до спілкування, викликає задоволення результатами своєї діяльності та сприяє значно вищим досягненням у засвоєнні знань і формуванні комунікативних компетенцій.

Така модель може бути вдало застосована на різних етапах навчального процесу. Її можна успішно поєднувати з іншими інноваційними технологіями навчання, наприклад, *mind mapping*, що базується на асоціативних розумових процесах та передбачає розроблення *mind maps* (інтелект-карт). Вони мають вигляд схеми, що розміщується на аркуші паперу форматом від А-3 до А-4, у центрі якого можуть бути розташовані: ключове поняття, ідея, проблема чи питання, які потрібно дослідити або проаналізувати. Пов'язані з об'єктом аналізу поняття зазначаються на гілках, що відходять від центру. Результати такої роботи презентуються студентами під час практичного заняття. Інтелект-карти використовуються для створення, візуалізації, структуризації і класифікації ідей та являють собою засіб вирішення завдань, ухвалення рішень, аналізу подій, підсумку інформації тощо.

Доцільним є використання автентичних матеріалів, які вважаються найважливішим способом залучення студентів до пізнання іноземного суспільства, його культури, традицій, упереджень, способів мислення, менталітету, і таким чином посилюють пізнавальну мотивацію. Це можуть бути тематичні тексти, зокрема економічного змісту, краєзнавчі, художні, також діалоги (полілоги), вірші, листи, інтерв'ю, аудіозаписи, відеоролики. Ефективним є опрацювання (анотування, реферування) актуальних статей з періодичних друкованих та online-видань. Студентам може бути запропоноване таке творче завдання, як написання редактору газети або автору статті листа, який відображає їх думки щодо прочитаного на подану у статті тему. Ще одним із завдань може бути пропозиція намалювати карикатуру та зробити до неї коментар, у якому студенти висловлюють свої погляди на ту чи іншу тему, проблему, подію тощо.

Одним з дієвих мотиваційних механізмів є станційне навчання (*Lernen an Stationen*) — форма самостійної роботи в навчальний час, під час якої студенти можуть самостійно обирати завдання із запропонованого викладачем блока завдань, поступово виконуючи їх та переходячи від одного до іншого. Така діяльність має наступні переваги: можливість індивідуальної та роботи в міні-групах, урахування набутих компетенцій, диференційовані завдання для студентів з різним рівнем знань та підготовки, опрацювання завдань за своїм індивідуальним планом та у своєму темпі; наявність матеріалу, що дозволяє провести контроль і самоконтроль; розвиток почуття відповідальності. Постійна змінюваність навчальних форм вносить розрядку, страхує від втоми.

Навчання на «станціях» вважається перспективним, оскільки в рамках міжкультурної комунікації воно є концептуально новою організацією навчального процесу, головні принципи якої становлять високий рівень мотивації та орієнтація на активну практичну діяльність самих студентів, самостійність і співпраця в команді, розробка стратегії вирішення поставленого завдання.

Проведення ігор як рольових, так і ділових, сприяє створенню доброзичливого психологічного клімату, створює атмосферу іноземного спілкування, мотивує активність та творчість студентів для оптимальної реалізації ними набутих знань, навичок, досвіду та вмінь; розвиває комунікативні та фахові компетенції. Активізуючи навчальний процес, така форма навчання мотивує студентів до прийняття рішень, що узгоджуються з інтересами їхніх ролей. Гравці мають можливість поєднати у певній змодельованій ситуації свої знання з іноземної мови та володіння фаховим матеріалом.

Ще одна з інноваційних технологій, що спонукає студентів до активної та творчої співпраці, — проектна робота, яку можна назвати навчанням через дію. В основі кожного проекту лежить проблема, ціль виконання проекту — пошук шляхів вирішення цієї проблеми. Проектні роботи ідеальні для міні-груп, у яких завдання виконується студентами з різним рівнем знань і які вчать один в одного спілкуватися іноземною мовою.

Дискусія, дебати, диспут, круглий стіл мають також мотивувальну спрямованість. Викладачу доцільно заздалегідь дізнатися про захопиви та цікаві для студентів теми й обрати одну з них для наступного обговорення або дискусії. Завдяки такій формі навчання активізується увага й мислення студентів, надається можливість проявити креативний підхід, підвищується пізнавальний інтерес. При цьому формуються комунікативні компетенції (слухати партнера, виявляти особливості в конфліктному, проблемному, діловому спілкуванні, переконувати, аргументувати, відстоювати свої позиції, вільно висловлювати власну думку тощо).

Використання пісенних матеріалів для аудіювання з метою розвитку аудитивних навичок, мовлення, словарного запасу, вимови студентів, сприяє посиленню мотивації студентів, оскільки музика є одним з найбільш ефективних способів впливу на відчуття й емоції, є потужним психологічним мотивом, який досягає прихованих глибин свідомості.

Проведені наприкінці заняття рефлексія та feedback мають мотивувальний характер. Кожен студент має змогу оцінити свій власний внесок та активність під час заняття, висловити свою думку щодо участі в ньому інших студентів та поділитися враженнями від заняття загалом. Викладач у свою чергу підбиває підсумки роботи на занятті, називає найактивніших студентів, тих з них, хто продемонстрував найкращі результати, при необхідності надає рекомендації щодо повторення певних граматичних або лексичних матеріалів.

Отже, перед викладачем стоїть важливе завдання — проектування ситуації успіху на кожному із занять, під час яких студент реалізує свої можливості для самовираження та самовдосконалення, поступового просування до поставленої цілі та усвідомлює значущість результатів своєї діяльності. Значною мірою цьому сприяє атмосфера конкурентності зі встановленням досяжних цілей для формування й підтримання оптимальної мотивації студентів до навчального процесу.

Література

1. Biel, K.: Motivation und Fremdsprachenunterricht. Theorie, Forschung und Praxis. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2007.
2. Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht [Online], 1(1), 37 pp. Available: http://www.spz.tudarmstadt.de/projekt_ejournal/jg_01_1/beitrag/rost11.htm
3. Deardorff D. (o.J.): Interkulturelle Kompetenz — Schlüsselkompetenz des 21. Jahrhunderts. http://www.bertelsmannstiftung.de/bst/de/media/xcms_bst_dms_17145_17146_2.pdf
4. Макаев Х.Ф. Мотивация как условие формирования языковой компетенции специалиста // Казанская наука. — 2012. — №12. — Казань: Изд-во Казанский Издательский Дом, 2012.
5. Biel, K.: Motivation und Fremdsprachenunterricht. Theorie, Forschung und Praxis. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2007.
6. Biermann C. u. a. (Hrsg.): Individuell Lernen — Kooperativ Arbeiten. (=Friedrich Jahresheft. 26). 2008. ISSN 0176-2966.
7. Sraïlova S.: Stationenlernen im DaF-Unterricht, Diplomarbeit, Masaryk. — Brunn: Universität, Pädagogische Fakultät, Lehrstuhl für deutsche Sprache und Literatur, 2008.

Mag. Rys W.

Leiter des Referats Deutsch

am Sprachinstitut des Bundesheeres an der Landesverteidigungsakademie, Wien

Nastenko S., DaF-Dozentin

an der Jewhenij Beresnjak Militärdiplomatischen Akademie, Kyiw [6]

E-LEARNING ALS HERAUSFORDERUNG FÜR DEN MODERNEN SPRACHUNTERRICHT: ERFAHRUNGEN AUS ÖSTERREICH

Zusammenfassung. Der Artikel beschäftigt sich mit Einsatzmöglichkeiten digitaler Medien im Sprachunterricht anhand von praktischen Erfahrungen aus Österreich. Lernplattformen, Virtuelle Klassenzimmer sowie Applikationen — Apps — für Smartphone und Tablet sind bereits heute für Studierende an Universitäten und Fachhochschulen sowie in der Sekundarstufe 2 weit verbreitet, die österreichischen Ambitionen gehen dahin, dass sie bereits in wenigen Jahren auch den Alltag in der Volksschule (Grundschule) prägen.

Schlüsselwörter: mobiles Lernen, digitale Medien, elektronische Lernplattformen, Lernmanagementsysteme, virtuelles Klassenzimmer, Apps, Sprachenunterricht

Abstract. The article overviews possible ways to implement digital media in language teaching referring to experiences made in Austria. Learning Management Systems, Virtual Classrooms and Apps for mobile devices are nowadays familiar for students of universities and other organizations for higher education. Austria's ambitions go toward implementing these measures of e-learning right from the start of every individual learning career in Austrian ground schools.

Key words: mobile (distance) learning, distance education, distributed learning, digital media, learning management system

6 Die im Artikel angestellten Überlegungen stellen die persönlichen Meinungen der Verfasserin und des Verfassers dar und sind nicht als offizielle Aussagen der Institutionen, für welche sie tätig sind, zu verstehen.